

ПОЕТ У ВЕЛИКОМУ ЛАБІРИНТІ

Рецензія на збірку поезій Станіслава НОВИЦЬКОГО «Лабіринти світла»

Хто би що не говорив, але література існує для того, аби в один момент, коли прокидаєшся зранку і не розумієш, за що взятися, бо повен розчарування, яке прийшло в снах і перебуваєш у передчутті близького усвідомлення чогось важливого або ж близької і передчасної втрати, або ж страху, або ж – раптово! – життя починає здаватися суцільним абсурдом і замкненим колом блукань, – то ось література існує саме для такого: щоби вдарити по тобі з усією силою своєї суті і ніби старі церковні дзвони, своїм відлунням довести тебе до отетеріння і змусити відчутти причетність до цього світу.

Особливим у цьому роді є поезія. В такі моменти ти відчуваєш себе цілком самотнім. Незважаючи на стоси листів, на які треба відповісти, повідомлень у соцмережах, дихання коханої жінки поруч, юрбу голосів у ранкових новинах чи крики дітей, які попри небажання ідуть до школи. Самотність завжди пробирає зсередини. І єдиним твоїм атрибутом є пам'ять. Не мислення. Не ранкові ритуали. І навіть не кава. Пам'ять.

Пощо тоді поезія? Вона є формою пам'яті. У філософії існує поняття «ейдосу» – об'єктивного вираження абстрактного. Ейдосом пам'яті є поезія.

Про це намагається говорити Станіслав Новицький. Поет, з віршами якого я познайомився близько двох років тому і знаю точно одне: саме він лишає відбитки того стану у своїх віршах. Минає будь-яку неспромогу прокидатися у сірій буденності, а робить із неї плин пам'яті. Він довго блукає у половецьких степах, ридуючи над покинутими історіями і забутою історією, які ми звикли не помічати через отруєння різноманітним інформаційним шумом, погонею за чимось-і-кудись, відчуттям постійного неvistasання. Новицький має вдачу поета, а отже і вдачу зупинитися, коли потрібно:

*так
зарано і запізно
зупиняйтесь
рушати*

Станіслав боїться втратити момент. Момент, коли все навколо волею поезії заманює подивитися довкіл, здається йому вже втраченим і водночас таким, який ще не настав. У цьому суть поета: бачити протиріччя, відчувати протиріччя. Вміння прочитати те, що волею-неволею існує, передати весь страх і біль, розписати на атоми відчуття власного щастя, розпороти на нитки власне кохання, аби сплести його знову, відчутти запах повітря, яким дихаєш і запам'ятати посекундно падіння останнього листка пізньої осені. «Подорож до самопізнання продовжується», – пише Станіслав Новицький в одному з віршів збірки «Лабіринти світла». Самопізнання, однак, є невтомним шуканням самого себе, зазираючи у власну душу під мікроскопом і встигаючи при цьому помічати зовнішнє – те, яке не від тебе, але з тобою.

Мені особливо важливою видається думка поета Новицького про те, що таке пекло:

*коли поети не вірять в Бога
коли Бог не вірить в поетів
світ перетворюється на пекло*

*світ не може бути пеклом
але без Бога і без поета
світ обов'язково стане пеклом*

Світ обов'язково стане пеклом без Бога і поетів. Колись мені говорили, що останні є ангелами, які підтримують світ на ногах. Це претендує на пафосність, проте як обійтися без пафосу, коли мова саме про поезію, передовсім поезію вищої проби?

*я не один
тут багато таких як я
та інших
невпинних
і втомлених
дивних і дивовижних*

Станіслав Новицький сприймає крізь призму самотності цілого себе і людей навколо – цих «невпинних, втомлених, дивних, дивовижних» людей, яких так багато. Але при цьому поет не відкидає самотність, намагається «приручити» її як подругу і порадицю, як теплу софу, куди можна вкласти холодного дощового вечора і думати про вічне, гортаючи свіжу газету. Самота для Новицького стає «*повітрям, небом, сонцем*».

Самотність у віршах Станіслава Новицького неодмінно конкурує із пам'яттю, однак така конкуренція є взаємодоповнюючою: пам'ять не дає впасти у зажерливе лоно самотності, самотність натомість дає змогу не зникнути пам'яті, втрапити в забуття. Ліричний герой цих віршів тримає дистанцію із забуттям і – хоч прямо не говорить про це – боїться забути щось важливе, не втримати щось суттєве, без чого не зможе далі існувати. Він маневрує у такому довгому і майже непрохідному лабіринті своїх спогадів, нагадує світові і собі про потребу пам'ятати. Він тричі закохується в одну й ту ж жінку, бачить її у снах, пише їй листи, які вона не читає, проте все одно нагадує: «*завше пам'ятайте про свою любов*». І що відбувається натомість?

*насправді я дуже вдячний тобі
що маю змогу кожного ранку
згадувати про тебе*

Хто ця жінка? Чи та, хто з'являється у сонетах Петрарки, Шекспіра, віршах Гейне? Чи все-таки інша? Насправді ми не повинні знати цього. І поет не повинен нам цього говорити. Хіба йому недостатньо написати про неї, нагадати собі про неї вкотре і дозволити нам дізнатися, що вона існує?

Власне, достатньо.

Власне, імена з часом все одно стираються і стають неважливими. Але вірші стертися не зможуть: послідовники не дадуть.

Станіслав Новицький нагадує нам про потребу уникнути юрби, галасу, дикого натовпу і опам'ятатися:

*надто багато
розмов
про ніщо*

Пам'ятаєте шекспірівське «much ado about nothing»¹, написане близько 500 років тому? Минуло приблизно тисячоліття, а крик поетів не згасає. Він з категорії вічно актуальних. Поетів неодмінно треба дослухатися. Вони завжди про щось говорять. Іноді про щось мовчать, переважно, щоб зайвий раз не турбувати. Зважайте на них:

*завше зважайте на думку перехожих
завше уповільнюйте крок перед стратою
завше пам'ятайте про свою любов*

¹ багато галасу ні про що – *англ.*

Добрі поети блукають у власних лабіринтах пам'яті, освічених поетичним світлом, вишукуючи скарби, вивчаючи їх із майстерністю ювеліра, не пропускаючи жодного виблиску, жодного вигину, жодної улоговини. Вони приречені блукати лабіринтами світла, вічно спрагли краси і любові, вічно невтомні. Серед таких – Станіслав Новицький. Не знаю, що буде колись. Але знаю, що ми маємо зараз. І вірю, що через те, що маємо зараз, маємо минуле, яке по крихтах видобувають поети, – будемо мати майбутнє.

Євген ЖУРАКОВСЬКИЙ